

Eksploatacija žensk v sodobnih družbah

ASJA NINA KOVAČEV

Vladajoča ideologija materinstva otežuje materialno in psihološko situacijo mater s šoloobveznimi otroki. Te se namreč zaradi svoje angažiranosti v podpiranju in vzdrževanju šolskega sistema, ki prelaga velik delež skrbi za otroka na mater, največkrat ne morejo polno zaposliti. Skrb za otroka tako v večini evropskih držav odrinjamo v privatno sfero, namesto da bi del odgovornosti prenesli na celotno družbo.

Javne kritike obstoječega šolskega sistema so redke in nezadostne, čeprav šolski sistem sistematično zahteva od mater, da poleg svojega siceršnjega dela in družinskih obveznosti izvajajo tudi vsakodnevno neplačano poučevanje. Zahteva šole po materinem neplačanem sodelovanju v učnem procesu otrok je postala v Nemčiji že norma, saj vključuje nemški šolski sistem namesto 12-letnega celodnevnega šolanja, kar je navada v večini drugih zahodnih dežel, 13-letno dopoldansko osnovno šolanje, ki poteka od 8. do 13. ure brez stalno določenega urnika in predpisuje materam popoldansko delo z otroki ali iskanje nadomestila zanj. Slednje poteka največkrat na privatni in individualni ravni.

Matere so zaradi svojega prisilnega vključevanja v šolski sistem izpostavljene izrednemu družbenemu in psihološkemu pritisku, saj morajo poleg svoje morebitne polne zaposlitve prevzeti še odgovornost za otrokov učni uspeh in njegovo blagostanje. V primeru iskanja oskrbe za lastnega otroka drugod morajo seveda to dejavnost ustrezno plačati, saj velja profesionalna skrb za šoloobveznega otroka za delo, ki je enakovredno njihovemu poklicnemu delu. Zato bi bilo smiselno opozoriti na dejstvo, da ženske, ki v zahodnem svetu največkrat ne iščejo polne zaposlitve, ampak raje ostajajo doma in skrbijo za družino, opravljajo polno zaposlitev na lastnem domu in bi jih bilo treba temu primerno tudi plačati.

Reakcije na takšne ugotovitve so večinoma zelo ostre in večina žensk zaradi inter-naliziranega koncepta t.i. "magične materinske ljubezni", ki naj bi odpirala vrata otrokovi življenjski sreči in uspehu ter je ne more nadomestiti nič drugega, ostaja doma in se vključuje v izkoriščevalski odnos, ki ohranja spolno diskriminacijo in ženskam odteguje možnost za uveljavitev v poklicu. Mati zaradi svoje percepirane nenadomestljivosti pri vzgoji lastnega otroka prepušča skrb zanj drugim le v skrajnih primerih, kar vodi v diskontinuiteto njenega poklicnega dela in pogosto tudi v kasnejše življenje v pomanjkanju.

Poseben fenomen predstavljajo t.i. "superženske", ki poskušajo učinkovito združiti uresničevanje svojih profesionalnih aspiracij in skrb za otroka. Vendar je taka ženska ne glede na svoje sposobnosti izpostavljena dvojnemu stresu, saj ji zaradi prevelikih obremenitev, ki si jih nalaga, grozi neuspeh na obeh področjih. Neuspeh v poklicu izzove pri različnih osebnostnih tipih žensk različne reakcije (predvsem upad njihovega samospoštovanja), medtem ko izzove neuspeh v materinstvu najpogosteje različne občutke krivde in resignacije.

Težave žensk v družbi nastopajo pogosto predvsem zaradi razkola med realnimi lastnostmi žensk in med imaginarno in abstraktno "normalnostjo". Ideološko pregrinjalo "normalnosti" temelji namreč na stereotipnih pričakovanjih, da bo ženska v skladu s svojimi "tipično ženskimi" osebnostnimi lastnostmi prevzela vlogo, ki najbolj ustreza njenemu osebnostnemu profilu. Stereotipna podoba "normalne" ženske vključuje last-

nosti, kot so npr. skrbnost, podredljivost, dekorativnost in nepomembnost, kar lahko označimo kot medsebojno nasprotujoče si lastnosti, ki nakazujejo seksistično, diskriminacijsko naravnost družbenih pričakovanj in zahtev, ki jih postavlja družba ženskam. Te so pogosto nasilne, vendar ženske njihovega nasilnega značaja največkrat niso sposobne prepoznati.

Pod krinko materinske ljubezni zahteva družba od mater nemogoče. Vpliv patriarhalne ideologije materinskosti in ženskosti na položaj žensk v razvitih družbah se izraža preko osebnih prepričanj in vrednot, ki jih njihovi nosilci običajno ne poskušajo preverjati in usklajevati z obstoječo stvarnostjo. Slednje so usmerjene k viktimizaciji zahodnih žensk, saj prikrivajo večino njihovega neplačanega dela. Matere se izčrpavajo v želji, da bi zadovoljile potrebe vseh članov svoje družine in tako zadostile pričakovanjem, ki ustrezajo stereotipni podobi dobre žene in matere. Ženske namreč percipirajo svoje materinske obveznosti kot svojo pravico in dolžnost, ki jo morajo brez-pogojno izpolnjevati. Ker je izpolnitev zahtev in želja vseh članov družine nemogoča, se matere pogosto doživljajo kot neskrbne in egoistične in si pripisujejo obilico napak.

Zaradi razkola med njihovim dejanskim doprinosom ter individualnimi in družbenimi pričakovanji občutijo žene in matere krivdo in strah, če ne uspejo zadostiti potrebam svojega moža in svojih otrok. Te izkušnje prenašajo skupaj z internalizirano stereotipno podobo matere in ženske tudi na svoje hčerke in tako postanejo najboljše prenašalke patriarhalne ideologije, ki omogočajo s svojo posredovalno dejavnostjo reprodukcijo eksploatornih družbenih odnosov.

Šele s pojavom feminizma so pričele ženske v zahodnem svetu opozarjati na dejstvo, da je delo, ki ga opravljajo doma in ki ga motivira njihova ljubezen do družine, pravzaprav družbeno nepriznано in neplačano delo. Njihovo opozarjanje na temeljno problematiko zapostavljene matere in ženske v sodobnem svetu ter na dejstvo, da v zadnjih letih nataliteta v razvitem svetu nezadržno upada, ni pripeljalo do nikakršnih političnih in ideoloških sprememb. Materinsko nego, poučevanje lastnih otrok in razvijanje njegovih spoznavnih in osebnostnih potencialov zagrinja pregrinjalo zlorabe izraza "materinska ljubezen", ki naj bi bila pravica vseh mater in njihova dolžnost. Pri tem pa razpolaga z materialnimi sredstvi v večini primerov še vedno moški, ki ni vedno posebno zainteresiran za aktivno sodelovanje pri vzgoji lastnih otrok, medtem ko zahodne družbe kljub zadostnim ekonomskim resursum ne poskrbijo za organizacijo centrov, ki bi omogočali ustrezno nego otrok in njihovo dodatno izobraževanje med delovnikom njihovih staršev.

OKVIRNA LITERATURA

- Enders-Dragaesser, U. (1981). *Die Muetterdressur. Eine Untersuchung zur schulischen Sozialisation der Muetter und ihren Folgen, am Beispiel der Hausaufgaben*. Basel, Mondbuch Verlag.
- Enders-Dragaesser, U. (1987). *Mother's Unpaid School-Work in West Germany*. V: P. A. Schmuck (Ed.), *Women Educators. Employees of Schools in Western World Countries*. Albany, State University of New York Press.
- Enders-Dragaesser, U. (1991). *Child Care: Love, Work, and Exploitation*. *Women's Studies Int. Forum*, 14 (6), 551-556.
- Moss, P. (1988). *Child Care and Equality of Opportunity*. Brussels, Commission of European Communities.
- Seligson, M. (1991). *Models of Child Care. A Review of Current Research on Implications for Women and Their Children*. *Women's Studies Int. Forum*, 14 (6), 577-584.